

Голові спеціалізованої
вченої ради Д 17.127.03
Класичного приватного університету
проф. Огаренку В.М.

В І Д Г У К

офіційного опонента Хожило Ірини Іванівни
на дисертацію Лисака Віталія Вікторовича
«Взаємодія вищої медичної освіти та медичної практики в Україні: проблеми
та перспективи державного регулювання», подану до захисту
до спеціалізованої вченої ради Д 17.127.03
Класичного приватного університету
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Актуальність теми виконаного дисертаційного дослідження не викликає жодних сумнівів. Адже сьогодні Україна має один із найгірших показників серед систем охорони здоров'я країн Європейського регіону та посідає друге місце за рівнем смертності. Така ситуація спонукає науковців та практиків до розробки та впровадження таких стандартів вищої медичної освіти, що ґрунтуються на стратегії досягнення концептуально нового рівня якості підготовки майбутніх фахівців, основою якого є підготовка медичних працівників відповідно до загальноприйнятих міжнародних норм викладання з урахуванням особливостей та інтересів національної системи охорони здоров'я.

Як справедливо зазначає у тексті дисертації Лисак В.В., сьогодні українській державі та суспільству слід зрозуміти, що без належної підготовки висококваліфікованих медичних кадрів та результативного проведення медико-біологічних наукових досліджень неможливо забезпечити високий рівень охорони здоров'я в Україні. А відтак, означені проблеми не є проблемами суто закладів вищої (післядипломної) медичної освіти та наукових установ, а є спільними проблемами суспільства загалом, усієї системи публічної влади, в тому числі органів державної влади та місцевого самоврядування.

В сучасних умовах проведення медичної реформи, спрямованої на забезпечення високого рівня підготовки (в першу чергу практичної складової) лікарських кадрів, створення та впровадження в лікувальний процес передових медичних технологій, а також підвищення якості медичної допомоги населенню, великого значення набуває саме взаємодія систем вищої медичної освіти та медичної практики.

Результативна взаємодія системи вищої медичної освіти із системою медичної практики є вагомим компонентом державної політики у сфері охорони здоров'я, а тому може розглядатися і як об'єкт державного управління. Це підтверджується фокусом пильної уваги до підготовки медичних кадрів з боку не тільки профільного міністерства, але й уряду та українського парламенту. Так, у 2017 році у Верховні Раді України були проведені парламентські слухання на тему «Медична освіта в Україні: погляд у майбутнє», учасники яких обговорювали питання поліпшення якості підготовки лікарів в Україні. А вже в 2019 році постановою уряду від 27 лютого 2019 р. № 95-р була затверджена Стратегія розвитку медичної освіти в Україні. У такий спосіб наша держава демонструє світовій спільноті незворотність медичної реформи не тільки у площині організаційно-функціональних змін практичної медицини, але й активність у трансформації національної системи підготовки медичних кадрів на засадах євроінтеграційної комплементарності.

Підвищення ефективності державного управління в питаннях взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики забезпечується шляхом створення умов для участі в наданні допомоги науково-педагогічними працівниками клінічних кафедр закладів вищої та післядипломної медичної освіти; належного функціонування клінічних кафедр на базі закладів охорони здоров'я державної, комунальної та приватної форми власності; розвитку та створення мережі університетських клінік; ефективного провадження післядипломної медичної освіти та безперервного професійного розвитку медичних кадрів.

На сьогодні для державного управління у сфері охорони здоров'я визначена загальна концепція щодо взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики. Проте існує ряд проблем, які не дозволяють в повному обсязі виконувати функції держави щодо реалізації громадянами права на охорону здоров'я та права на вищу освіту; забезпечення належних умов освітньої діяльності закладів вищої медичної освіти з питань практичної підготовки висококваліфікованих лікарських кадрів.

Чинне законодавство про організацію вищої медичної освіти передбачає наявність клінічних кафедр, науково-педагогічні працівники яких

здійснюють навчальну, наукову та лікувальну роботу. Це дозволяє реалізувати різні форми співпраці між закладами вищої медичної освіти та закладами охорони здоров'я. До них належать: університетські клініки, інтернатура, лікарська резидентура, різноманітні форми безперервного професійного розвитку лікарів, оренда приміщень і медичної техніки тощо.

Слід відзначити, що лікувально-діагностична робота здійснюється науково-педагогічними працівниками як невід'ємна, невіддільна складова освітнього процесу. Окрім того, науково-педагогічні працівники разом з освітньою роботою здійснюють наукову діяльність, у тому числі готують дисертації на здобуття наукових ступенів, апробують нові методи лікування певних хвороб та удосконалюють уже відомі методи, здійснюють клінічні випробування лікарських засобів.

Застосування нових змін у нормативних актах, які дозволять пролонговано здійснювати лікувально-діагностичні роботи в умовах освітнього процесу із залученням пацієнтів у закладах охорони здоров'я актуалізує тему дисертаційного дослідження В.В. Лисака.

У цьому контексті представлена робота є ґрунтовним дослідженням щодо удосконалення процесу державного регулювання підготовки кваліфікованих лікарів, розвитку закладів охорони здоров'я та належного обслуговування пацієнтів шляхом взаємодії медичної освіти і медичної практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та автореферату, висновків і рекомендацій свідчить, що наукова новизна виконаного дисертаційного дослідження сформульована автором самостійно, має належний рівень обґрунтованості та вірогідності. Об'єкт, предмет і наукові завдання дослідження чітко окреслені.

Досить широкою є інформаційно-джерельна база дослідження, яка нараховує близько 200 наукових, нормативно-правових, спеціальних і загальних джерел.

Вдале використання комплексу наукових методів дослідження дало змогу здійснити цілісний розгляд проблеми, зробити теоретичні узагальнення та сформулювати обґрунтовані висновки. Отримані автором наукові результати є достовірними та характеризуються науковою новизною.

Варто відзначити послідовність і логічність викладення матеріалу, відповідність наукових здобутків визначеній в дисертації меті та завданням дослідження.

У першому розділі роботи автором ґрунтовно розглянуто теоретичні засади державного регулювання взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики; охарактеризовано особливості вищої медичної освіти, систему медичної практики та їх взаємодію як об'єктів державного регулювання.

Проаналізовано великий масив фахової літератури, наукових джерел, інформаційних ресурсів з офіційних сайтів органів публічного управління, що пов'язані із тематикою дисертації. На цій підставі автором ідентифіковано основні проблеми світового та вітчизняного досвіду щодо взаємодії вищої медичної освіти та медичної практики. Виявлено, що ефективна модель взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики в Україні є достатньо актуальною публічноуправлінською проблемою та потребує виконання спеціального дослідження. Тому розроблення загальної концепції забезпечення високого рівня підготовки лікарських кадрів, створення та впровадження в лікувальний процес передових медичних технологій, підвищення якості медичної допомоги населенню виокремлюються як комплекс наукових завдань у процесі взаємодії вищої медичної освіти та медичної практики.

Автором окреслено основні підходи до тлумачення категорій «система вищої медичної освіти», «система медичної практики», «взаємодія систем вищої медичної освіти та медичної практики», «державне регулювання лікарської інтернатури», «державне регулювання діяльності клінічних кафедр», «державне регулювання діяльності університетських клінік». Визначено процеси взаємодії вказаних систем в Україні.

Здійснено аналіз існуючих у світі міжнародних стандартів та досвіду реалізації державної політики з питань взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики. На цій підставі встановлено, успішний досвід організації ефективної взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики у зарубіжних країнах ґрунтується на забезпеченні балансу інтересів держави, територіальних громад, закладів вищої медичної освіти та суспільства в цілому.

Розглянуто та узагальнено наукові думки стосовно особливостей ресурсного підходу щодо створення, управління та фінансування базових університетських клінік в контексті взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики.

У другому розділі надано характеристику основних форм взаємодії вищої медичної освіти з практичною медициною відповідно до чинного законодавства України; проведено аналіз проблем державного регулювання

діяльності клінічних кафедр закладів вищої медичної освіти; окреслено спектр проблем державного регулювання післядипломної медичної освіти.

Завдяки здійсненню контент-аналітичному дослідженню автором доведено, що основною проблемою діяльності клінічних кафедр закладів вищої та післядипломної медичної освіти є питання доступу до пацієнтів для науково-педагогічних працівників закладів вищої (післядипломної) медичної освіти, а також доступ для лікарів-інтернів.

Здійснено аналіз чинної законодавчої бази, який показав, що можливість надання медичної допомоги науково-педагогічними (науковими) працівниками, що мають відповідну лікарську категорію або сертифікат лікаря-спеціаліста, лікарями-інтернами, іншими лікарями в процесі здобуття післядипломної освіти, не було передбачено. Законодавчими актами також і не визначено правовий режим використання медичного обладнання закладів вищої (післядипломної) медичної освіти та наукових установ, що знаходиться як правило на клінічних кафедрах (лабораторіях) на території закладів охорони здоров'я. Окремою проблемою також визначено фінансування університетських клінік.

Зроблено висновок, що для розв'язання зазначених проблем необхідно вносити зміни у чинне законодавство.

Встановлено, що однією з найважливіших видів післядипломної медичної освіти є інтернатура – первинна спеціалізація лікарів, що є обов'язковою та без якої випускник закладу вищої медичної освіти не має права займатися професійною діяльністю, тобто надавати медичну допомогу.

У третьому розділі дисертації визначено основні напрями удосконалення державного регулювання діяльності клінічних кафедр закладів вищої та післядипломної медичної освіти, а також запропоновано конкретні зміни до діючих нормативно-правових актів України, в тому числі створення нових нормативно-правових документів, які б вирішували проблеми державного регулювання діяльності клінічних кафедр.

Запропоновано напрями удосконалення державного регулювання діяльності клінічних кафедр закладів вищої та післядипломної медичної освіти; розроблено модель механізмів державного регулювання лікарської інтернатури та інших форм взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики.

Також передбачається внесення змін до Бюджетного кодексу України, які б дозволяли фінансування закладами вищої освіти університетських клінік у тому числі за рахунок власних надходжень від провадження освітньої діяльності з метою посилення якості підготовки медичних кадрів з

використанням найсучаснішого медичного обладнання університетських клінік.

Обґрунтовано Концепцію державного регулювання взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики, яка передбачає: прийняття необхідного пакету нормативно-правових актів щодо удосконалення правового регулювання функціонування клінічних баз закладів вищої освіти та університетських клінік; створення консультативно-дорадчого допоміжного органу при Кабінеті Міністрів України – ради з питань взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики, до складу якої мають входити представники Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, закладів вищої та післядипломної медичної освіти усіх форм власності, місцевих органів державного управління охороною здоров'я та органів місцевого самоврядування, професійних лікарських асоціацій, здобувачів вищої медичної освіти, пацієнтської громадськості.

В дисертаційному дослідженні застосовані загальні та спеціальні методи дослідження.

Висновки до розділів і загальні висновки чітко структуровані, логічно пов'язані між собою, відповідають змісту дисертації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів, висновків та рекомендацій ґрунтуються на узагальненні поглядів та ідей провідних вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджували різні аспекти проблеми, а також на використанні системи загальнонаукових і спеціальних методів.

У роботі використано значний масив статистичних матеріалів, результатів новітніх досліджень, наведено дані про апробацію результатів на науково-практичних комунікативних заходах, а також впровадження методичних розробок автора у практичну діяльність державного закладу «Запорізька медична академія післядипломної освіти» Міністерства охорони здоров'я України та приватного закладу охорони здоров'я – Товариства з обмеженою відповідальністю «Клініка первинної медичної допомоги № 1».

Зазначене в сукупності забезпечило вирішення науково-прикладного завдання щодо обґрунтування теоретико-методологічних засад і розроблення науково-прикладних рекомендацій щодо ресурсного забезпечення державного управління взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження висвітлено у значній кількості публікацій, зокрема у 10 наукових працях, у тому числі: 6 статтях в наукових фахових виданнях з державного управління (одна з яких в іноземному виданні, яке внесено до міжнародних наукометричних баз), 4 тезах матеріалів конференцій (1 з яких у зарубіжних).

Тематика авторських публікацій відображає зміст і результати дисертаційного дослідження.

Автореферат дисертації та публікації здобувача повно відображають основні результати та висновки проведеного дослідження. Зміст автореферату розкриває основні положення дисертації.

Практичне значення роботи

Практичне значення роботи підтверджено використанням отриманих здобувачем результатів у діяльності: державного закладу «Запорізька медична академія післядипломної освіти» Міністерства охорони здоров'я України (довідка № 476 від 23.12.2020); приватного закладу охорони здоров'я – Товариства з обмеженою відповідальністю «Клініка первинної медичної допомоги № 1»; (довідка № 23/01 від 13.01.2021); Класичного приватного університету (довідка № 142 від 25.02.2021).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Зміст дисертації цілком корелюється з темою та повністю розкриває її. Робота написана на високому науковому рівні з використанням відповідного наукового інструментарію та є завершеним науковим дослідженням. Структура і оформлення відповідають вимогам, що пред'являються до кандидатських дисертацій.

Дисертація за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, таким напрямом дослідження:

- сутність, зміст, принципи та характеристика механізмів державного управління, основні категорії та поняття;
- механізми державного управління як функціональні, структурні та організаційні засоби взаємодії;
- система та структура механізмів державного управління: цілі, завдання, функції, статуси, повноваження, формування й організація діяльності її складових;
- механізми державного управління: види, класифікація, стандартизація.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Дисертаційна робота В. В. Лисака «Взаємодія вищої медичної освіти та медичної практики в Україні: проблеми та перспективи державного регулювання» виконана на високому науково-теоретичному рівні, проте, не позбавлена певних дискусійних моментів, щодо яких слід зробити такі зауваження.

1. У роботі автор зазначає про існуючі проблеми фінансування видатків на оренду та комунальні платежі в контексті розміщення клінічних кафедр в закладах охорони здоров'я, оплати праці за лікувально-діагностичну роботу науково-педагогічним працівникам в умовах відсутності доступу до пацієнтів. Доцільно було б більше уваги приділити типовим спрощенням з прикладом вирішення означеної проблеми.

2. У підрозділі 2.1 дисертаційної роботи автор описує проблему фінансування орендних платежів та комунальних послуг, що пов'язані з розміщенням клінічних кафедр на території закладів охорони здоров'я. Особливої цінності роботі додало б використання кількісних показників аналізу вартості зазначених послуг та співставлення їх з показниками кошторисів закладів вищої медичної освіти.

3. На наш погляд, не дуже коректним є використання таких понять як «законодавчі та нормативно-правові акти», «нормативно-законодавчих актів», адже за теорією правової науки основним джерелом права в Україні, що входить до романо-германської правової сім'ї, є нормативно-правовий акт, який за юридичною силою поділяється на закон (законодавчий акт) та підзаконний акт.

4. Для завершеності дослідження теоретичних засад державного регулювання взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики (розділ 1 дисертації) доцільно б було охарактеризувати принципи державного управління в означеній сфері як основоположні витоки, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими управління здійснюється і організується. Варто з урахуванням сучасного стану охарактеризувати принцип демократизму, територіальний принцип (в умовах здійснення процесу децентралізації публічної влади) та ін.

5. У висновках автор вказує на необхідність створення дорадчого допоміжного органу при Кабінеті Міністрів України – ради з питань взаємодії систем вищої медичної освіти та медичної практики. Було б добре розглянути більш детально апарат цього дорадчого допоміжного органу.

Але, наведені зауваження й пропозиції можуть розглядатися як предмет для дискусії, та такі, що вказують на можливі напрями подальших

досліджень, свідчать про актуальність дослідження та його практичну значущість. Вони не знижують загальної високої наукової і практичної цінності отриманих результатів

**Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку
присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого
наукового співробітника**

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаю, що дисертаційна робота Лисака Віталія Вікторовича «Взаємодія вищої медичної освіти та медичної практики в Україні: проблеми та перспективи державного регулювання» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, в якому вирішено актуальне науково-прикладне завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і розробленні науково-прикладних рекомендацій щодо ресурсного забезпечення розвитку місцевого самоврядування в Україні.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Взаємодія вищої медичної освіти та медичної практики в Україні: проблеми та перспективи державного регулювання» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (із змінами), а її автор – В. В. Лисак – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

Професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (м Дніпро).

доктор наук з державного управління, професор

I. I. Хожило

Підпис І. І. Хожило засвідчує:

Підпис
засвідчую:
вчений секретар
Вченої ради

Ганнончук І.М.

